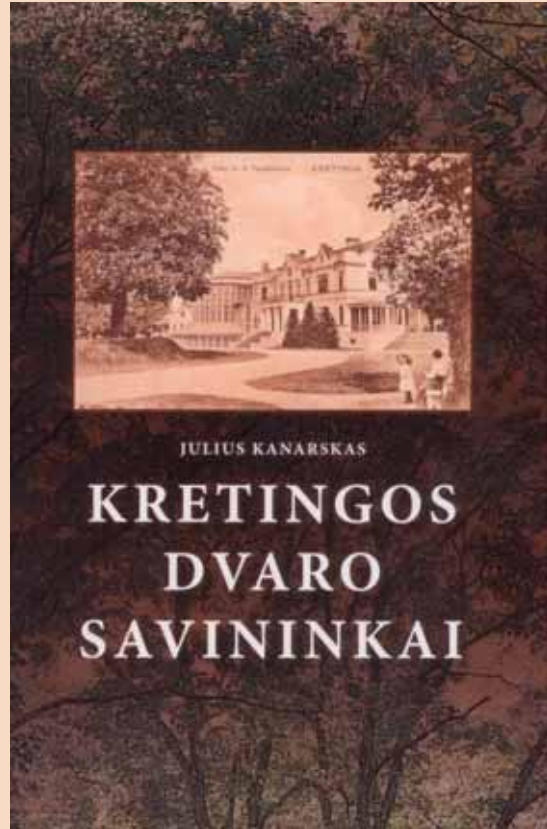

KRETINGOS DVARO SAVININKAI

2009 m. išleista nedidukė Kretingos muziejininko ir istoriko Juliaus Kanarsko knygutė „Kretingos dvaro savininkai“ kol kas dar mažai žinoma, nors joje daug faktų, svarbių daugelio pamaitijos miestų ir miestelių istorijai. Leidinyje pateikti Die J. Kanarsko tekstai: Seniausi Kretingos valdytojai: Gotų karalius Armonas, Kurdių didikai Veltūnas, Reiginas, Tvertikis ir Saveidis; Pamaiečių seniūnai Kąsgailos; Lietuvos didieji kunigaikščiai Pygimantas Senasis ir Pygimantas Augustas; Grafai Chodkevičiai: Jonas Chodkevičius, Kristina Zbovskaitė-Chodkevičienė, Jonas Karolis Chodkevičius, Ona Scholastika Chodkevičiūtė-Sapiegienė; Didikai Sapiegos: Jonas Stanislovas Sapiega, Mikalojus Sapiega, Kazimieras Leonas Sapiega, Kazimieras Jonas Povilas Sapiega, Jurgis Stanislovas Sapiega, Antanas Kazimieras Sapiega, Kristina Rozalija Sapiegaitė; Kunigaikščiai Masalskiai: Kazimieras Andrijonas Masalskis, Mykolas Juozapas Masalskis, Ignatas Jokūbas Masalskis, Elena Apolonija Masalskaitė de Ligne; Grafai Potockiai; Grafai Zubovai: Platonas Zubovas, Aleksandras Zubovas, Dmitrijus Zubovas, Nikolajus Zubovas; Grafai Tiškevičiai: Juozapas Tiškevičius, Aleksandras Tiškevičius.

Leidinyje pradedamas tekstas apie seniausius Kretingos valdytojus. Daug tekstų siūlome ir mūsų žurnalo skaitytojams.

Juliaus Kanarsko knygos „Kretingos dvaro savininkai“ (Klaipėda, 2009) viršelis

KNYGA „KRETINGOS DVARO SAVININKAI“

Istorija liudija, kad Kretingos miesto istorinė raida labai priklauso nuo jų valdžios didikų valios ir užmojų. Vieni apsiribodavo jiems priklausanė duoklė ir mokesė surinkimu, kiti rūpinosi Kretingos ateitimi, statė bažnyčias, idėlaikė mokyklas, kūrė miestą, pastatė seniausią pamaitijoje vienuolyną.

SENAUSIEJI KRETINGOS VALDYTOJAI

GOTŲ KARALIUS ARMONAS

Legendiniu Kretingos kūrėju laikomas gotų karalius Armonas, kilęs iš Grutingų giminės. Teodoras Narbutas teigia, kad tautų kraus- (Nukelta iš 8 p.)

Grafų Tiškevičių koplyčia Kretingos senosiose kapinėse. D. Mukienės nuotrauka

Kretingos dvaro rūmai su vakarinėje pusėje esančiu Piemos sodu. D. Mukienės nuotrauka

Kretingos dvaro rūmų piemos sodas. D. Mukienės nuotrauka

Julius Kanarskas. D. Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 7 p.)

tymosi laikais Armonas atvyko į diąs apylinkes ir pasistatė pilį, kurią protėvių garbei pavadino Grutinga, t. y. Kretinga¹. Deja, dią grafią legendą patvirtinanėiū istoriniū dalti- niū neturime.

KURDIŲ DIDIKAI Veltūnas, Reiginas, Tvertikius ir Saveidis

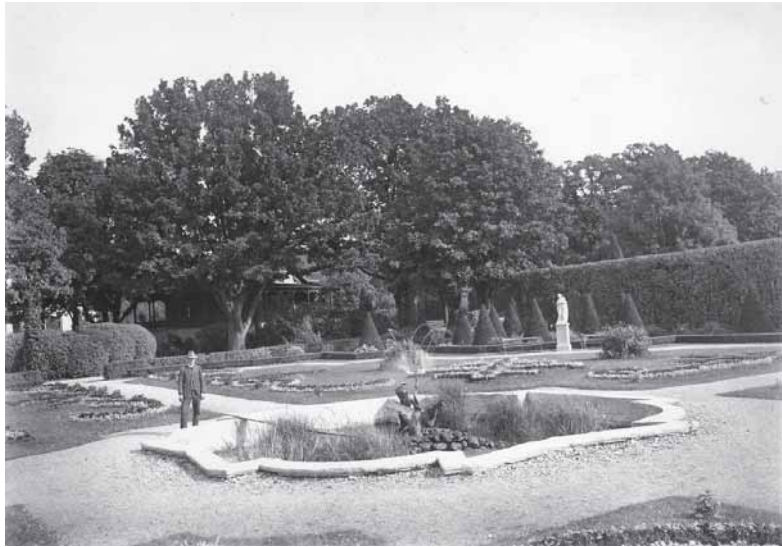
Vokieėiū riteriams XIII a. viduryje upka- riavus mūsų pajūrio pėmes, 1253 m. ávyko Kretingos pilies dalybos, kuriū metu sura- dytame akte minimi pirmėjū istoriniū Kre- tingos valdovū vardai. Dalybū metu pusė pilies pėmiū kartu su pilimi leno teisėmis atiteko didikai Veltūnui, jo broliams Reigi- nui, Tvertikiui ir Savei- džiui bei jū palikuo- nims². Likusias pėmes pasidalijo Livonijos ordino magistras ir Kurđo vyskupas.

Dalybū akte nenurodyta, kas buvo Veltū- nas ir jo broliai: ar iki krypiuoėiū upkariavimo Kretingos pilā valdė didikai, ar iū kitū Kurđo sriėiū drauge su riteriais atvykū feodalai? Tik minima, kad Kretinga jiems atiduota „up tā gerā darbā, kurā yra atlikā, būdami mūsų (t. y.

krypuiuoėiø) tarnyboje (...), platindami ðventąją tikėjimą netikėliø tarpe."3

Kretingos pilies dalybø aktas leidžia manyti, kad minimi didikai buvo átakingi Kurðo kunigaikðėiai, realiai vertinæ krypuiuoėiø galybæ ir katalikø baþnyėios átaką. Lietuvos valdovui Mindaugui apsikrikðtijus, jie krikðėionis á savo valdas ásileido taikiai, pasirinko Livonijos ordino globà, o siekdami išsaugoti bent dalá valdø pasipadėjo kartu su pavaldiniais krikðtytis.

Neaiðku lieka, kas valdė Veltūni ir jo broliams priklausanėias þemes po 1260 m. kurðiø sukilimo, kurá malðinant Kretingos pilis 1263 m. buvo sudeginta. Tikriausiai jos atiteko Livonijos ordino magistrui.

lð kairės: paminklinis akmuo, kuris þenklinia vietà, kurioje stovės paminklas Kretingos miesto ákurėjui Jonui Karoliui Chodkeviėiui; Kretingos davro parkas XX a. pr. Nuotraukos iš Kretingos muziejaus archyvo

